

تربیت دینی نسل جوان

(با تأکید بر آسیب شناسی)

www.ketab.ir

سرشناس	: حسینی جبلی، سیده زهرا، ۱۳۵۰ -
عنوان و نام پدیدآور	: تربیت دینی نسل جوان (با تأکید بر آسیب شناسی) / مؤلف سیده زهرا حسینی جبلی.
مشخصات نشر	: بهشهر: اشرف الیاد، ۱۳۹۱.
مشخصات ظاهری	: ۱۶۳ ص.
شابک	: ۵۰۰۰۰ ویا ۱-۰۳-۶۶۵۵-۶۰۰-۹۷۸ :
وضعیت فهرست نویسی	: قیفا
موضوع	: تعلیمات دینی برای جوانان
موضوع	: تربیت اخلاقی
رده بندی کنگره	: ۷۷۸BP - ص ۵۵ ۱۳۹۱
رده بندی دیویی	: ۲۹۷-۰۷
شماره کاتالوژی	: ۲۸۰۱۷۸۱

عنوان : تربیت دینی نسل جوان (با تأکید بر آسیب شناسی)

مؤلف : سیده زهرا حسینی جبلی

نوبت چاپ : اول

ناشر : انتشارات اشرف الیاد

ویراستار علمی : دکتر حبیب الله نجفی هزارجریبی

ویراستار ادبی : مریم یوسفی پور

تعداد صفحه : ۱۵۷

قطع : رقعی

چاپ و صحافی : پیوند ۰۶-۳۲۰۳۱۰۶-۱۵۱

شمارگان : ۱۰۰۰

شماره شابک : ۱-۰۳-۶۶۵۵-۶۰۰-۹۷۸

قیمت : ۵۰۰۰ تومان

انتشارات اشرف الیاد

آدرس: بهشهر- خ شهید هاشمی نژاد - دربروی شرکت تعاونی کارخانه بهپاک

تلفن : ۰۱۵۲-۵۲۲۷۰۷۱ - فکس : ۰۱۵۲-۵۲۳۵۸۳۹

Email : belad_nasher@yahoo.com

تقدیر و تشکر:

الحمد لله الواصل الحمد بالنعم و النعم بالشكر.

ستایش خداوندی را عزاست که حمد و ستایش را به نعمت ها و نعمت ها را به شکر پیوند داد.

به پاس توفیقاتی که در سایه ی آقا امام زمان (عج الله تعالی فرجه الشریف) در راستای ترویج و احیای مسائل دینی نصیب گردیده، خداوند را شکر نموده و همچنان از مادر بزرگوار و مرحوم پدر عزیزم که از کودکی قلب مرا با قرآن آشنا کردند و زندگی ام را با حب و عشق به اهل بیت (علیهم السلام) پیوند دادند، سپاسگزاری می نمایم.

در این راستا، از محضر اساتید فرزانه ای که با راهنمایی های عالمانه شان مرا در مراحل این پژوهش مورد لطف و عنایات خویش قرار داده اند و کلیه ی مربیان و جوانانی که در تکمیل پرستشنامه ها، صمیمانه و صادقانه همکاری نمودند؛ کمال تشکر دارم.

.... و سپاس ویژه از همسر بزرگوارم آقای حسینی عالمی که در طول به سر رسیدن این مهم، مدد کارم بودند.

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

۱	فصل اول (عوامل موثر در تربیت فرزندان
۲	مقدمه
۴	الف - وراثت
۶	ب - محیط
۷	ب - ۱. محیط خانه و خانواده
۹	ب - ۲. محیط دوستان و همسالان
۱۴	ب - ۳. محیط آموزشی
۱۵	ب - ۴. محیط جامعه
۱۷	ج - اراده فردی
۲۱	فصل دوم (عناصر تربیت دینی جوانان
۲۳	بخش اول. محتوا و برنامه تربیت دینی
۲۶	الف - آموزش معارف دینی و معنوی
۲۸	ب - آسیب شناسی محتوا و برنامه تربیتی
۲۹	ب - ۱. خطر انحرافات عقیدتی و تاثیر پذیری از الگوهای منحرف
۳۰	ب - ۲. کاستی در دشمن شناسی
۳۱	ب - ۳. انتقال نادرست مفاهیم
۳۳	بخش دوم. مربیان (جوانان)
۳۵	الف - ویژگی های جسمی جوان
۳۷	ب - ویژگی های روحی و اخلاقی جوان

- ب- ۱. کمبود تجربه و آگاهی ۳۸
- ب- ۲. وقت قلب ۳۹
- ب- ۳. الگو پذیری و تقلید افراطی ۴۱
- ب- ۴. تعداد اهداات و تشتت افکار ۴۲
- ب- ۵. غفلت و بی خبری ۴۳
- ج- آسیب شناسی مهربان ۴۶
- ج- ۱. بیکاری عامل وسوسه های شیطانی ۴۷
- ج- ۲. جوانان و اوقات فراغت ۵۲
- ج- ۳. جوان و رسانه های ارتباطی ۵۴
- ج- ۴. بازی های رایانه ای ۵۷
- ج- ۵. تبلیغات فرهنگی دشمنان ۵۹

- بخش سوم. مریان تربیت دینی** ۶۶
- الف- آسیب شناسی مریان تربیت دینی ۶۹
- الف- ۱. ضعف در مخاطب شناسی ۶۹
- الف- ۲. غفلت از زمان شناسی ۷۴
- الف- ۳. استفاده از روش های نامناسب ۷۷
- الف- ۴. غفلت از ابزارهای هنری و تمثیل ۷۹
- الف- ۴- ۱. عدم بهره گیری از زبان ناقد ۸۱
- الف- ۴- ۲. غفلت از اصل تدریج ۸۳
- ب- تضاد میان عمل و آگاهی مریان تربیتی ۸۶

فصل سوم : گزارشی از پژوهش میدانی

- الف- طرح پژوهشی ۹۳
- الف- ۱. بیان مسئله ۹۳
- الف- ۲. اهمیت و ضرورت پژوهش ۹۵

۹۷	الف - ۳. اهداف پژوهش
۹۷	الف - ۴. پرسش های پژوهش
۹۸	الف - ۵. متغیرهای پژوهش
۹۸	الف - ۶. فرضیه های پژوهش
۹۹	الف - ۷. تعاریف مفهومی و برخی اصطلاحات
۹۹	الف - ۷-۱. تعاریف نظری
۱۰۴	الف - ۷-۲. تعاریف عملیاتی
۱۰۵	ب - بیان اجرا و تحلیل توصیفی داده های پژوهش
۱۱۹	ج - تجزیه و تحلیل استنباطی داده ها
۱۲۹	فصل چهارم: خلاصه، نتیجه گیری، پیشنهاد
۱۳۰	الف - خلاصه تحقیق
۱۳۶	ب - نتایج پژوهش
۱۳۹	ج - محدودیت های پژوهش
۱۴۰	د - پیشنهادها
۱۴۴	منابع

مقدمه

ضروری ترین بحثی که پیرامون جوان باید به آن پرداخت، شناخت موانع و آفت هایی است که او را از مسیر صحیح کمال و وصول به موفقیت و سعادت باز می دارد. مقطع جوانی به همان اندازه که از لطافت و صفا برخوردار است، آفت ها و آسیب های آن نیز فراوان است.

از آنجایی که این آفت ها و موانع در مسائل دینی بیشترین ضربه را به نسل جوان وارد می کنند، در رابطه با مسائل تربیت دینی نسل جوان و عدم توفیق مورد انتظار در مسیر تربیت دینی، لازم است راهزنان این مسیر و چون و چرایی آن را جستجو کنیم؛ چرا که کاستی های نظام هدایت دینی در ایمان ستیزی جوانان نقشی شگرف دارد. کشف آسیب های موجود در روش و محتوای هدایت دینی نسل نو، آرزوی دین داران است چرا که این آسیب ها منجر به حرکت جوانان ما به سوی مقاصد غیرالهی و اهداف غیر دینی است. جوانی که قربانی آسیب ها می شود سرمایه های ارزشمند وجودی خود را از دست می دهد و از هدایت الهی فاصله می گیرد.

یکی از مسئولیت های مهم در برنامه ریزی تحقیقی و پژوهشی، شناساندن محرک های نامناسب است؛ که گاهی به صورت نیروی نفسانی

در اثر عوامل خارجی یا افکار درونی به جوان حمله می کند و او را تحت تأثیر احساسات نابجا و عشق های کاذب قرار می دهد. ریشه ی بیشتر انحرافات دینی و اخلاقی نسل جوان را، در لابلای افکار و عقاید آنان باید جستجو کرد. فکر این نسل از نظر مذهبی آنچنان که باید راهنمایی نشده است و از این نظر فوق العاده نیازمند است. (مطهری، ۱۳۷۶: ص ۳) در این میان مسئولیت جوان این است که این محرک های نامناسب را بشناسد و با آن مبارزه کند تا به اهداف عالی و کمالات انسانی دست یابد.

عوامل مؤثر در تربیت عواملی هستند که در شکل گیری شخصیت و ساختار تربیتی انسان تأثیرات مستقیم و غیر مستقیم دارند. مهمترین این عوامل عبارتند از: وراثت، محیط (خانواده، جامعه، همسالان و محیط آموزشی) و اراده فردی که به اختصار آنها را مورد بررسی قرار می دهیم:

الف- وراثت

وراثت از نظر لغوی: ۱- ارث بردن ۲- انتقال حقوق مکتسبه و صفات مشخص شده در خون یک فرد با عقیاب. ۳- ارث بری. (مطهری، ۱۳۸۶: ص ۱۱۶۳).

وراثت از نظر اصطلاحی: از نیروی طبیعی در موجود زنده که بوسیله ی آن، صفات از اصل به نسل منتقل می شود؛ خواه مشترک میان تمام افراد این نوع، یا بخشی از آنها باشد. از جمله عوامل مؤثر در تربیت انسان - به نحو اقتضا - وراثت است؛ بدین معنا که خصوصیات آباء و اجداد به نسل های بعد منتقل می شود. چنان که در تعریف وراثت گفته اند: «به طور کلی مجموعه ی خصوصیات و ویژگی های اکتسابی و غیر اکتسابی که از اجداد گذشته و از طریق والدین و به وسیله ی ژن ها به فرزند انتقال می یابد، وراثت یا انتقال ژنتیک نامیده می شود. (افروز، ۱۳۸۷: ص ۱۲۴).

بنابراین وراثت عبارت است از انتقال صفات و خصوصیات جسمانی و روانی و حالات و ویژگی های اخلاق و رفتاری از پدر و مادر و یا خویشاوندان و اجداد به نسل های بعد (حجتی، ۱۳۸۶: ص ۷۹). در قرآن نیز تأثیر وراثت را در آیه ی ۲۶ و ۲۷ سوره ی نوح از زبان حضرت نوح (علیه السلام) می بینیم.

آن جا که می فرماید:

«وَقَالَ نُوحٌ رَبِّ لَا تَذَرْ عَلَى الْأَرْضِ مِنَ الْكَافِرِينَ دَيَّارًا» «إِنَّكَ إِن تَذَرْهُمْ يُضِلُّوا عِبَادَكَ وَلَا يَلِدُوا إِلَّا فَاجِرًا كَفَّارًا»

«و نوح گفت پروردگارا هیچ کس از کافران را بر روی زمین مگذار زیرا اگر تو آنان را باقی گذاری، بندگان را گمراه می کنند و جز پلید کار ناسپاس نرایند».

«يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ»؛ «زنده را از مرده بیرون می آورد و مرده را از زنده بیرون می آورد» (روم (۳۰/۱۹).

در روایتی از امام صادق (علیه السلام) درباره ی معنا و مصداق بیرون آوردن زنده از مرده و مرده از زنده چنین آمده است: «مؤمن را از کافر بیرون می آورد و کافر را از مؤمن بیرون می آورد». مقصود از زنده همان مؤمن است که طینت او از طینت کافر بیرون آید و مقصود از مرده ای که از زنده بیرون شود کافری است که از طینت مؤمن بیرون شود پس زنده مؤمن است و مرده کافر. (کلینی، ۱۳۷۹: ص ۶).

در هر حال نقش وراثت در تربیت انسان نقشی مهم و کارساز است و در سخنان معصومین (علیهم السلام) تأکیدی بسیار بر اهمیت آن شده است. چنان که از امام علی (علیه السلام) چنین وارد شده: «حَسَنُ الْأَخْلَاقِ بَرَّهَانُ كَرَمِ الْأَعْرَاقِ»؛ «نیکویی اخلاق و دلیل پاکی و فضیلت، ریشه ی خانوادگی است». (الأمادی التمیمی، ۱۴۲۷ ه.ق: ص ۳۴۶). و در جای دیگر آمده: «إِذَا كَرَّمَ أَصْلَ الرَّجُلِ كَرَّمَ مَغْيِبَهُ وَ مَحْضَرَهُ»؛ «وقتی اصل و ریشه انسان، خوب و شریف باشد نهان و آشکارش خوب و شریف است». (همان: ص ۲۹۴). البته وراثت عاملی مهم در تربیت است نه عاملی

مسلط؛ انسان حتی با وراثت نادرست می‌تواند به درستی گراید و برعکس انسانی با وراثت درست گاه به نادرستی میل می‌کند. وراثت با همه‌ی اهمیت و نفوذی که دارد تحت تأثیر عوامل دیگر قرار می‌گیرد و آنچه زمینه‌اش وجود دارد، رشد می‌کند و دچار شدت و ضعف یا دگرگونی و تغییر می‌شود.

گاهی انسانی که از وراثت نیکو و سعتمندانه بهره‌مند است تحت تأثیر عوامل دیگر راهی نادرست پیش می‌گیرد و خود را بدبخت می‌سازد و گاهی انسانی که از وراثت نادرست و تباه‌کننده برخوردار است تحت تأثیر عوامل دیگر راهی درست در پیش می‌گیرد و خود را خوشبخت می‌سازد. (دلشاد تهرانی، ۱۳۸۰، ص ۱۰۷).

ب- محیط

محیط تربیتی عبارت است از عوامل عادی خارجی که انسان را احاطه کرده و او را از آغاز رشدش، یعنی از زمانی که بصورت نطفه منعقد می‌شود، تا زمان مرگش تحت تأثیر قرار می‌دهد. در این قسمت به مهمترین عوامل محیطی که در تربیت دینی جوانان مؤثر است می‌پردازیم: